

DOWIEŚĆ (520) *vb pf*

o jasne; w formach *inf* -wieść (29), -wieść (11); -wieść *KochFrag*, *GosłCast* (5), -wieść *MurzNT*, *GrzepGeom*, *BiałKat* (2); -wieść : -wieść *OrzQuin* (2 : 1), *SarnStat* (21 : 6); w formach *fut 1 sg i 3 pl, praet 3 sg f i 3 pl subst, imp 3 pl, con 1 i 3 sg f, 3 pl subst oraz impers praet* -wiod- (11), -wi(o)d- (51); w formach *1, 2 i 3 sg m praet i con, 3 sg m con praet oraz part praet act* -wiód- (9), -wiod- (1), -wi(o)d- (64); -wiód- *OrzQuin* (4), *SarnStat* (2), *GosłCast*; -wiód- : -wiod- *Mącz* (2 : 1); w pozostałych formach -wied- (45), -wi(e)d- (100).

inf dowieść (240); -wieść (29), -wieść (11), -wi(e)ść (200). ◇ *fut 1 sg* dowiodę (26). ◇ *2 sg* dowiedziesz (15). ◇ *3 sg* dowiedzie (78). ◇ *1 pl* dowiedziemy (4) *OrzQuin* (2), *BudNT*, *WysKaz*, dowiedzimy (1) *PatKaz III*; -emy (2), -(e)my (2). ◇ *2 pl* dowiedzi(e)cie (6). ◇ *3 pl* dowiodą (21). ◇ *praet 1 sg m* dowiodłem, -m dowiódł (9). ◇ *2 sg m* dowiódłeś (1) *OrzQuin Ev*, -eś dowi(o)dł (7). ◇ *3 sg m* dowiódł (23). *f* dowi(o)dła (3). ◇ *2 pl m pers* -ście dowiedli (1). ◇ *3 pl m pers* dowiedli (5). *subst* dowiodły (3). ◇ *imp 2 sg* dowiedz (17). ◇ *3 sg* niech(że) dowiedzie (2). ◇ *2 pl* dowiedzcie (1). ◇ *3 pl* niechaj dowiodą (1). ◇ *con 1 sg m* bych dowiódł (5) *BibRadz*, *BielKron* (2), *BiałKaz*, *ModrzBaz*, bym dowiódł (2) *BudNT*, *GosłCast*; -ó- (1), -(o)- (6). *f* bym dowiodła (1) *GosłCast*. ◇ *2 sg m* byś dowi(o)dł (1). ◇ *3 sg m* dowiódłby, by dowiódł (21). *f* by dowiodła (3). ◇ *1 pl m pers* by(s)my dowiedli (2) *GliczKsiąż*, *OrzQuin*. ◇ *2 pl m pers* byście dowiedli (1). ◇ *3 pl m pers* by dowiedli (4). *subst* by dowiodły (1). ◇ *con praet 3 sg m* by był dowiódł (2). ◇ *impers fut* dowiedzie się (1), będzie dowiedzi(o)no (1). ◇ *praet* dowiodło się (3). ◇ *con* by dowiedziono (2). ◇ *con praet* by było dowiedziono (3). ◇ *part praet act* dowiódwszy (3).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVII w.

1. Przywieść, doprowadzić kogoś do jakiegoś miejsca; wskazać komuś drogę; *deducere Mącz*; *adducere, ascendere a. venire facere, educere, perducere PolAnt* (34) :

dowieść kogo do kogo (4): Dowiedz [*adduc*] tego młodzieńca do Rotmiłtrza *BibRadz Act* 23/17, 23/18; Y poimáli krolá/ á dowiedli [*ascendere fecerunt*] go do krolá Bawelkiego *BudBib Ier* 52/9; *BudNT Act* 23/18.

dowieść kogo, co dokąd [*w tym: do czego* (9), *tam* (1), *ku czemu* (1), *na co* (1), *w co* (1)] (13): Dowiodę cię k takiey páłtwie/ Gdzie są roskofzy różliczne. *BierEz* Q2v; gwiazdo ty náll wodz pewny/ dowiedz nás wdom krolewki *OpecŻyw* 21; *GroicPorz* mm; *RejWiz* 176; Ktoż mię dowiedzie [*deducet*] do miáltá obronnego? *Leop Ps* 107/11; *RejFig* Aa4; *BibRadz Gen* 43/16 [17]; *BielKron* 40v; *HistRzym* 37v; *RejPos* 35v, 283; *BudBib Deut* 22/21. *Cf* »na oko dowieść«.

Zwroty: »[kogo] na oko [= w sposób oczywisty] dowieść [do czego]« (1): Iż tu wżytko ná łwiece iáko dym przeminie/ [...] Ale chcefzli dofwiadczyć iefzcze lepiej wżego/ Iefzcze cie y ná oko dowiodę do tego. *RejWiz* 22v.

»[kogo] dowieść przed urząd« (1): Itoże wśłyfzawszy poimáli go y dowiedli przed vrząd *BielKron* 223v.

W przeni (16) :

dowieść kogo czego [= *do czego*] (1): A Syn iego łprawiedliwy [...] zgladzaiąc náfzę złofczy Aby nás dowiodł radofczy *RejKup* r2.

dowieść kogo do czego (8): *RejPs* 43v; Inądnie do dobrego/ Iuż cie Pan więc dowiedzye z miłofierdzya łwego. *RejWiz* 134; iż ten Báránek święty [...] dowiedzie káždego z nich do łtudnice żywey/ to iest/ do vznánia prawdziwego wiernego Bołtwá łwoiego *RejAp* 70v; *RejPos* 27v, 216v, 252, 331; *RejZwierc* 70.

dowieść kogo, co dokąd (6): Dowiedz panie iezn kryłte nogi moie na drogę pokoiau *OpecŻyw* 97; y w piałek łmierci dowiodłes mie. *TarDuch* A3; *RejPs* 43v; *RejPos* 281v; *ArtKanc* K13v; *KochFrag* 45.

Zwrot: praw. »do przyrodzonych i do ziemkow [kogo] dowieść« = *ustalić, wywieść czyjés pokrewieństwo, przynależność do rodu i plemienia* (1): Ad agnatos et gentiles aliquem dedueere, Do przyrodzonych y do źiemków kogo dowieść. *Mącz* 241d.

Szereg: »dowieść a doprowadzić« (2): ktory [król] nas ma dowieść á doprowadzić do onego wiecznego á błogółławionego krolełtwá łwoiego *RejPos* 252, 216v.

2. *Udowodnić, uzasadnić; wywnioskować; stwierdzić, poświadczyć, pokazać, poprzeć, przytoczyć; wywieść, wyłożyć; dać dowód istnienia czegoś, wykazać prawdziwość lub słuszność jakiegoś twierdzenia; oskarżając przeprowadzić (w sądzie) dowód prawdy (często w terminologii prawno-sądowej); approbare, comprobare, docere, manifestum a. planum facere* *Mącz*; *ostendere, probare* *Calag* (399) : *KromRozm III* K3; *UstPraw* Bv [2 r.], C4v; Bo wielz iżec y zá to nápiłána cená/ Kto gáni/ nie dowiedzie/ talionis pena. *RejFig* Ee4; Połeł Krolá Polłkiego/ ácz tu odpor(ny łpife)k vkazał/ ále niedowiodł. *BielKron* 232v; *Mącz* 125d, 482d; *OrzQuin* I4v; *GórnDworz* Z7; Wieleł tu powiedźiał áleł máło dowiodł *CzechRozm* 263; á iestliby [kto na nie] niedowiodł [si non probaret]/ áby táki był ná gárdle karan. *ModrzBaz* 46; *Calag* 86b; y [kto] chce dowodzić łwoiá áłlegáciá z Munimentów/ á nie dowiedzie [neque eo probat *JanSta* 544]: tedy tym co chciał wygráć/ tymże tráci. *SarnStat* 764; ktory iestli dowieśdź nie będzie mógl [Qui si docere non poterit *JanStat* 604]: tedy ten ránnny zápláci winę Królewłką *SarnStat* 912, 616, 764, 1280 [2 r.], 1285.

dowieść czego (286), *kogo* (2) [w tym: *czego z czego* (6), *czego komu* (3), *czego na kogo* (8), *czego czym, kim* (49), *czego przed kim* (1), *czego czym komu* (1)]: gwałthownyk bądzye powynney [lege: powinien] placzyz wżyithka skodá zobv stron nakogo gwałthv dowyodá *MetrKor* 34/135v; W czym go iegoż łyn obwinil: Y dowiodł łwey niewinności *BierEz* F4; *PatKaz I* 13; *PatKaz III* 102v; *BielŻyw* 51; *March²* D2v; *MiechGlab* ktv; *ZapMaz* VS 2/335; *ComCrac* 22; *LibLeg* 11/81, 159; *KromRozm I* B3, E3v; *MurzNT* 126; *KromRozm III* K3; *Diar* 45 [2 r.], 96; *GliczKsiąż* N5, O4v; kthorey przyczyny powinni też dowieść. *GroicPorz* o3v, x4v, dd4v, ee, ee4v, gg, ll4; *KrowObr* 1, 16v, 22, 25, 82 (9); *RejWiz* 21v; powod ma łtáwić łzelć łwiádkow z ktorych łzelci przes pozwánego wybráni/ z ktoremi dwiemá ma powod dowieść gwałtu *UstPraw* Bv, A4v [2 r.], B2 [2 r.], C4v, D3v, H2v; *RejZwierz* 93; *OrzRozm* O; *BielKron* 84v, 196, 198v, 371; *GrzegRóżn* C2 [2 r.], Nv; *Mącz* 208a, 231a, 323d, 347b; *OrzQuin* Ev, S2, T2, V4, Aa4; *SarnUzn* C5; *LeovPrzep* a3; *RejAp* [Ff5]; *GórnDworz* M2v; *RejPos* 88, 334 *RejPosWiecz²* 92, 95; *BiałKat* 121; *GrzegŚm* 50, [67]; *RejZwierc* 64; Tego zda mi łie nie dowiedziecie. *WujJud* 7, 12, 33v, 42, 88, 194v (11); *BiałKaz* F2; *BudNT* Gg3; álebył muiał [...] też/ y tego [*Syna Bożego*] tám z łftności rodzenia przedwiecznego/ iálnym łłowem Bożym dowieść: czego nigdy niedokázelz. *CzechRozm* 61, 4 [2 r.], 14, 15v, 18, 36 (20); *ModrzBaz* 2; *SkarJedn* 18; *SkarŻyw* 455; iż się powieści łwoiey niemógl záprzec/ áni iey dowieść/ tedy w Willicy ná Seymie

z wynálezienia Senatu Koronnego/ zá taki wyftępek/ muiał pod ławą iáwnie głóffem wielkim iáko pies łzczekác *StryjKron* 482; Ale niech co chce z ftárego Teftámentu [X. K.] przywodzi/chcąc fwego przedwiecznego [*Syna Bożego*] dowieść *CzechEp* 266, 26, 31, 54 [2 r.], 62 [2 r.], 67 (27); *NiemObr* 37, 49, 52, 53, 54 (14); *WerGość* 224; *LatHar* 132, 244, 581; wiele y ciężkich fkarg kładąc (*marg*) ná Páwłá G. (-) ktorých dowieść nie mogli [*quas non poterant probare*]. *WujNT Act* 25/7, 305 [2 r.], *Ioann* 8/46, s. 403, 835; *WysKaz* 19, 38; czego ieśli dowiedzie/ práwnie zyfcze fwoié rzeczy [*et probans iudicialiter obtinebit JanStat* 1034]. *SarnStat* 276, 256, 327 [2 r.], 505 [2 r.], 512, 541 (22); Iż widząc/ wiedząc iálnie/ dowieźdź fwéy niecnoty Nietáię/ nie pokrywam/ iáwnie złéy roboty. *GosłCast* 47, 71; *SkarKaz* 418a. Cf *Ze zdaniem dołnieniowym*, »dowieść bliskości«, »prawdy dowieść«, »szlachectwa dowieść«.

dowieść kogo, co (4): gdyby [*strona obwiniona*] dowiodłá záplácenie długu/ álbo ieśliby dlužnik wolał gotowymi pieniędzmi dobrowolnie záplácić *GroicPorz* cc4; Bogá fłowo/ przed Iezufem Chriřtufem fynem Bożym będącego dowieść chcą. *CzechRozm* 43. Cf *Ze zdaniem*.

dowieść z czego [*w tym: czego z czego* (6), *kogo* (G) z *czego* (1), *kogo* (A) z *czego* (1), *komu z czego* (1), *kim z czego* (1)] (25): *KrowObr* 207v, 226; Tego wy z tych fłow nigdy nie dowiedziecie. *WujJud* 88, 217v; *CzechRozm* 18, 43, 61; *NiemObr* 43; *LatHar* 123, 132; Ale mimo te ťwiádectwá/ dowieść tego mozem y z lámego textu. *WujNT* 403, 151, 374, 396. Cf »dowieść z pisma, z słow«, »dowieść z ťwiádectwa«.

dowieść na kogo [= *przeciw komu*] [*w tym: czego na kogo* (7)] (14): *MetrKor* 34/135v; *ComCrac* 20; *LibLeg* 11/81; karan będzie *tanquam violator publicae pacis et hostis patriae*, gdy nań będzie dowiedziono. *Diar* 53, 96; *GroicPorz* ee4v; *UstPraw* C4v, E2, E4v; *SkarŻyw* 455; *WerGość* 224; Ktoryż z was dowiedzie (*marg*) dowodzi. 4 L. G. S. [= *PolAnt*] (-) ná mię grzechu [*Quis ex vobis arguet me de peccato*]? *WujNT Ioann* 8/46; *SarnStat* 1240; *GosłCast* 71.

dowieść na co [*w tym: czego na co* (1)] (2): Pozwał Ian Piotrá do práwá/ iż [...] miód pokrádl [...] ná co chciał dowieść *UstPraw* 13; Czego fie ná Zwingliufzowę/ y ná inych bontownych miřtrzew náukę łácnó dowieść może *WujJud* 33v.

dowieść komu [*w tym: czego komu* (3), *z czego komu* (1), *komu czym* (2), *czego komu czym* (1)] (18): *KromRozm II* f3v; *KrowObr* 22, 226; *BielKron* 84v; Luterá przeřtrzegli dowiodłzy mu prawdziwym piřmem wřzytkiego wyftępku iego *BielKron* 196, 205v, 387v; *Mącz* [323]c; *OrzQuin* V4; *CzechRozm* 63, 74v, 79v; *CzechEp* 54, 85; *NiemObr* 26; Dowiedz mi kto teraz tu rządzí? *GórnRozm* A; *WujNT Act* 24/13; *SkarKaz* 418a.

dowieść czym (113), *kim* (19) [*w tym: czego czym* (55), *czego kim* (4), *kogo* (A) *czym* (1), *z czego kim* (1), *komu czym* (2), *czego komu czym* (2)]: *PatKaz I* 13; *PatKaz III* 102v; *RejKup* z7; *MurzNT* 126; yáko fye wczorá piřmem y inřlymi wywody dowyodłó *KromRozm III* B8; *Diar* 45; *GliczKsiąż* I7; wezwawřzy trzech ťwiádkow kthorymi by dowiodł iże z żoną gadał/ ma go Sędziemu oznaymić *GroicPorz* ll; *KrowObr* 207v; *RejWiz* 21 v; *OrzList* c, e3; ktorego gwałtu gdy dowiedzie oná białá głowá onymi wieřniáki/ tedy tego gwałtowniká gárdłó ná nářzey łálce *UstPraw* B2, B2, C4v, G3, Hv, H2v, H4v; *OrzRozm* O; *BielKron* 101v, 232, 387v; A iż ták ieřt dowiedęć twymże piřmem tego *GrzegRóżn* Nv; *Probare factis*, Vczinkiem dowieść/ okázác. *Mącz* 323c, 186b, 208a, 231a, 323d;

OrzQuin S2, V3v, V4; *LeovPrzep* a3, bv; *RejPos* 334; *RejPosWiecz*² 92; *GrzegŚm* 50, [67]; *CzechRozm* 4, 12v, 15v, 36, 54 (17); *SkarJedn* 18; *CzechEp* 35, 67, 157, 159, 161 (10); *NiemObr* 37, 49, 91, 93, 135; *WujNT* 575; *WysKaz* 38; Ale iefli Szláchćic tym obyczáiem tego nie dowiedźie/ nie może chłopá w kaźń przerzeczoná wdác. *SarnStat* 619, 327 [3 r.], 560, 760, 766 [3 r.], 767 (13); *SkarKaz* 418a. Cf »dowieść pismem świętym«, »prawdą dowieść«, »prawem dowieść«, »dowieść przysięgá«, »dowieść świadkami«.

dowieść przed kim [w tym: czego przed kim (2)] (4): *Diar* 45, 58; A nie thych [bluźnierstw] ktorych y przed BOgiem naprzod/ potym y przed ludźmi bącznymi nigdy nie dowiedźie. *CzechEp* 54. Cf »przed sędziá dowieść«.

dowieść kogo, co (po przeczeniu) (4): *KrowObr* 25; Ale iefli tego Bogá fwego nie dowiodá/ żeby co mowił kiedy y czynił/ ábo żeby miał Syná *GrzegRóżn* Cv; *CzechRozm* 51v; *CzechEp* 257.

cum A cum inf (4): iefliby [Sofistowie] dowiedli iáká perfonę być ktoraby nie byłá Bogiem/ ábo Synem Bożym/ tedy nas mogą przekonác *GrzegRóżn* Cv; A iefli ten/ który lift vkázuie/ księgámi bydź íprawiedliwy y flufzny dowiedźie [et legitimas esse probaverit *JanStat* 508] *SarnStat* 327 [idem 767], 238, 767.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: tego (94), to (2), tym (1); iż(e)(by) (82), że(by) (36), co(by) (11), aby (8), gdzie (4), na co (4), inne wskaźniki (8)] (152): *March*² D3; hy zaprzisiągá thich dobrich ludzi visnavam hy opowiedam ysch then zid do viotl spravedlivie ysch schin iego then loy kupil *ZapWar* 1537 nr 2494; *LibLeg* 6/115v, 116v, 11/81, 159; *SeklKat* P2; *RejKup* z7, dd3v; Tego nye dowyedźyefz áby tá náuká/ ktorey Luter vczy/ od Kryšťulá álbo Apoštołow yego byłá podaná *KromRozm I* Fv; *KromRozm II* f3v, t4; *Diar* 45 [2 r.], 58, 59, 96 [2 r.]; *GliczKsiąż* I7; Potym wracano ony rzeczy záchowáne/ gdy fye kto do nich ozwał/ á dowiodł że iego fá. *GroicPorz* kk2v, f2, h4, m2, rv, r2 (9); *KrowObr* 13v, 19, 22, 25, 207v (9); okazowałlibym fie niewinnym/ dowiedźie tego zem iefł niecnotliwym [pravum me comprobabit]. *Leop Iob* 9/20; *OrzList* c, e3; *UstPraw* C4v; *BibRadz I* *5; *BielKron* 101v, 111v, 197 [2 r.], 205v, 232; *GrzegRóżn* Cv, E3v; *Mącz* 93b; *OrzQuin* S4v, V3v [2 r.]; *LeovPrzep* bv; *GrzepGeom* D; *WujJud* 33v, 159, 244, 246; Ale ia tego dowiodę/ iż tám nie o Bogu oycu mowi *CzechRozm* 62v, 12v [2 r.], 51v, 54, 57, 63 (23); *ModrzBaz* 9v, 86v; *CzechEp* 32, 35, 52, 53, 63 (16); *NiemObr* 26, 49, 52, 95, 102 [2 r.]; *WerKaz* 284; *GórnRozm A*, E4v; *LatHar* 123, 124; Stąd dowieść możemy/ iż to nie fá niepodobne rzeczy/ ktore ítárzy Doktorowie piśzá o záchwyceniu niektorych *WujNT* 647, 151 [2 r.], 163, 374, 377 marg, 396 (13); *WysKaz* 16, 19; á tego nie dowiedźie co twiérdził [nec probaverit quod asseruit *JanStat* 556]: y íkázuiemy/ iż w tákowáž winę wpadł *SarnStat* 238; álbo íkórki lišie: ktoré temu Podfédkowi máią fie doftác: iefli dowiedźie [si se iuste comprobaverit iudicasse *JanStat* 649]/ że íprawiedliwie íkazał. *SarnStat* 560, 250, 276, 295, 327, 521 (22); *SkarKaz* 418a; Nie dowiodęli tego co mówię *GosłCast* 14; *KlonWor* 44.

Frazy: praw. »chce dowieść tak jako [komu] sąd nakaże« (2): A gdy powod záluie ná kogo y powie że chce dowieść ták iáko mu Sąd nákaże/ [...] tedy tám powodowi przychodzi dowod *UstPraw* G3v, G3v.

»[czego] dowieść nie trudno« [w tym: z czego (4), komu (1)] (8): dowieść tego nie trudno/ że fuche dni troie/ od Apoštołfkich czáłow mamy *LatHar* 124, +5, + +8v, 123, 132, 244 (8).

Zwroty:praw. »dowieść bliskości« (1): álbo ich bliźszym/ gdy dowiodą doftátecznie bliskości/ dopuścimy zbierać/ y onych vżywać wedle woléy íwéy *SarnStat* 1118.

»dowieść z pisma (świétego), pismem swiétym, słowem Bożym, z słów Pańskich *itp.*« [*w tym: czego* (18), *kogo* (1)] [*szyk zmienny*] (29): *SeklKat* P2; *KromRozm II* t4; A gdy tego pímmem swiétym dowiedziełz/ tedy temu wierzyć będę. *KrowObr* 25, 1, 16v, 19, 19v, 22 (11); *BielKron* 196; *RejAp* [Ff5]; *BiałKat* 121; Ze nie dwie tylko Swiátości/ ále ich siedm íełt w Kościelie/ dowieść tego możemy z pímmá *WujJud* 159, 203v; *BiałKaz* F2; *CzechRozm* 61, 73v, 252v; *CzechEp* 31, 275, 302; *NiemObr* 54, 106, 145; *WujNT* 151.

»prawdą, prawdy dowieść« [*w tym: czego* (5)] [*szyk zmienny*] (5 : 2): *BielKron* 113; częgo łufźnie prawdą łow Pána Kryftufowych y Apołtołkich dowieść możemy. *RejPos* 88; *BiałKat* 178v; *WujJud* 5v; *CzechEp* 62, 96; *WujNT* 835.

praw. »prawem [czego] dowieść« (2): niewiem íákim právem fucefeyey fwoiey dowieść mogą. *NiemObr* 66; tego právem [*se legitime probaturum JanStat* 600] chce dowieźdź *SarnStat* 621.

praw. »dowieść przysięgą, przez przysięgę« [*w tym: czego* (4)] [*szyk zmienny*] (8 : 2): A thego będzie bliźszy dowiełc Przyfyęgą/ íáko dźierzawcá oney rzeczy. *GroicPorz* ee, h4, m2, rv; A íełli kto będzie przáł/ íz tákowych ksiąg nie ma/ tedy tego dowieźdź przysięgą ma [*iureiurando id probare tenebitur JanStat* 437] *SarnStat* 541, 250, 619, 760, 945, 1159.

praw. »sądownie, przed sędzią dowieść« (2 : 1) : *BibRadz* I *5; á gdy ták łádownie dowiedzie [*probans iudicialiter JanStat* 1034]/ otrzyma onę rzecz *SarnStat* 692 [*idem*] 695.

praw. »o szlachectwie, szlachectwa dowieść« (2 : 1): Kto chce Szláchectwá dowieźdź [*Nobilitatem probare JanStat* 554], niech ftáwi fześć Szláhcíców *SarnStat* 237, 178, 922.

praw. »dowieść (przez, z) świadki, świadkami, świadectwem, przez świadeczny list sądowny, z świadectwa« [*w tym: czego* (8), *na kogo* (2), *komu* (1)] [*szyk zmienny*] (7 : 3 : 7 : 1 : 1): áby fye dobrze obaczył/ íełli thego może dowiełc ná co fye bierze fwiadectwem łufźnym *GroicPorz* f2, x4v, ff3v, ll4; *UstPraw* C4v; *Mącz* 452b; *OrzQuin* V4; *CzechRozm* 117; *NiemObr* 53, 54; Inftyguią przedfę nań/ że tego fwiadectwem pewnym nań dowiodą. *WerGośc* 224; *WerKaz* 284; *SarnStat* 276, 505, 647, 692, 694 (7).

Szeregi: »dowieść i dokazać« (3) : íze fię nic nie obawiał wieczney háńby [*X. Kanonik*]/ [...] ná zborze fwoim zoftáwić/ by íedno tylko íáko táko/ ftolice Piotrowey w Rzymie dowieść y dokázác *NiemObr* 52, 95 [2 r.].

»dowieść a dołóżyć« (1): Częgo ábyfmy flufźnye dowyedli á dołóżyli *GliczKsięż* O4v.

»dowodzić i dowieść« (2): Cálwin zášie tego dowodźi/ y dowiódł/ íz Stánkáryftę łzczyrzy Neftoryanowie łą *OrzQuin* V3v, V3v.

»dowieść i (ani) (o-)bronić« [*szyk* 3 : 2] (5): *CzechRozm* 265; bierze to przedfę *X. K.* częgo nigdy nie obroni áni dowiedzie *CzechEp* 328, 31, 219, 327.

»dowieść i (a, ani) (o-, po-, u-)kazać« [*szyk* 12 : 11] (23): *KromRozm II* f3v; Ale íełli vkażę/ y dowiodę/ tzeufz mi tedy macie zá złe mieć? *KrowObr* 1, 1, 119v, 239v; *BielKron* 113; *OrzQuin* S4v; ále tego porządnie y przyftoynie dowieść/ y to co twierdzi prawdziwą rzeczą pokázác/ nie ták łáčno bywa. *CzechRozm* 69, 63, 79v, 208v; *CzechEp* 32, 52, 302, [381], [383]; Napierwey trzebáby

tego dowieść y okazać/ gdzie taką moc Chrifus pan/ Piotrowi dał *NiemObr* 52, 91, 94, 106, 135, 145; *SarnStat* 295.

»dowieść abo (i) podeprzeć« [szyk 1 : 1] (2): gdyż łowy iego [*Izajasz Mateusz*]/ rzeczy łwey podeprzeć/ ábo iey rádlzey dowieść chćiał? *CzechRozm* 125v; *NiemObr* 93.

»dowieść i (po-, u-)twierdzić« (2): dowiedzćiefz tego y potwierdzćiefz to/ nie *DuranKrowObr* 194v, 19v.

»dowieść a pozyskać« (1): áby imyenia łwemu princypałowi doftać mógł/ álbo krzywdy y doległosci dowyesć á pozyskć gdi by o nyę czynił. *GliczKsiąż* N5.

»zadać i dowieść« (1): gdy niecnoty ná oczy iáwney łprawiedliwie zádác y oney dowieść nie może. *CzechEp* 62.

a. W odniesieniu do granic posiadłości ziemskiej (4) :

Zwrot: »granic dowieść« [*w tym: czym* (2)] [szyk *zmienny*] (4): aby slussny dział dosedł tych ymion [...] owa wsisthkiego czo tu iest w Varschewskim powiacze pan alexy spanem Castallanem maia tesh do tych ze piaczy lath vzywacz [...] a takiesz granicz wsisthich gdzie by iedno byla potrzeba dovescz *ZapWar* 1548 nr 2668, 1548 nr 2668; A która łtroná iálniefzym świádecstwem y inémi łłufznémi dowody łwych gránic dowiedzćie [*suos limites probaverit JanStat* 891]/ niech zoftanie przy nich *SarnStat* 1109, 1109.

Szereg: »dowieść i dokończyć« (1): naprzod pan Iakub y alexy postąpily Imienia Nohaczowskiego w Russkiei ziemy w belskim powiacze panu Cziechonowskiemu do piaczy lath [...] a on bendzie vinien dovescz y dokonycz granicz Nohaczowskich wsitkich *ZapWar* 1548 nr 2668.

3. Sprawić, spowodować coś, dokonać, dokazać czegoś, doprowadzić coś do skutku; osiągnąć, uzyskać, wymusić coś na kims; deducere, perficere, pertendere *Mącz*; *commoliri Calep*; *complere Vulg* (87) : Rem eo deduxi, Ná tym rzecz poftánowiłem/ Dowiodłem. *Mącz* 96c, 60b.

dowieść czego (73): *BierEz* D4, D4v; *BielŻyw* 40; *KromRozm II* f3v; *RejWiz* 40, 128; *BibRadz* 4.Reg 3/26; *BielKron* 116, 116v, 157v; *Mącz* 63b, 347b, 445d; łzátan oto [!] fię łtára/ czego y dowiodł/ áby iednego y prawdziwego Bogá Oycá z iego iednorodzonem Synem zniłczył *GrzegRóżn* G4, H3v; mnimamy żebyłmy Kurká złtrzelili/ álbo Exequucyey dowiedli *OrzQuin* Y4v, G, I4, I4v; ktho ma czego ołobnego dowieść/ musí łmieć/ y vřác łobie *GórnDworz* D8; Tychże Chijow żony iednego czáfu też wielkiey rzeczy dowiodły. *GórnDworz* Z5, B5v, T5, Z5, Aa7, Bbv (8); *HistRzym* 95, 96, 110v; *RejPos* 29, 33v, 45v; *KuczbKat* 25, 300; *RejZwierc* 20, [213]; *ModrzBaz* 10v, 62, 91v, 141; *KochPs* 91; *CzechEp* 232; Tákich kól/ nie dowiedzćie żadna ręká ina/ Iákié té łá ná niebie *KochPhaen* 19; *Calep* 224a; *CiekPotr* 13. Cf *dowieść czego z czego, Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty*.

dowieść czego z czego (1): á iżby też czego mógł z możności łwey á z dowćipu łwoiego dowieść y wczynić wedle myłli łwey/ tedy mu tey drogi dodawa Pan *RejPos* 183v.

dowieść co czym (1): Ani czo innego za czelć łobie pokładał iedno czo mógł opatrznosciá á mądrosćiá dowieć *BielŻyw* 95.

dowieść czym (11): *BielŻyw* 40; *BielKron* 116v; *Mącz* 347b; ále iż miał zły człowiek s to siły/ mocá/ á biciem włzytkiego dowiodł *GórnDworz* Bbv, Z3, Aa7, Bb4v, Ee7; [*niech rodzice dzieci*] od

myślenia rzeczy złych/ co naywięcey mogą odwodzą: czego nie inżym sposobem inądniey dowieść mogą [*commodius efficient*]/ iedno ząbronieniem proznowania. *ModrzBaz* 10v, 141. *Cf dość co czym.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: tego (15), czego (1), onego (1); iż(by) (8), co (4), aby (3), nacz (2), że (2)] (19): FalZioł V 22b; RejKup c6v; Leop Ruth 3/18; BielKron 122v; Gdyżelmy od tego niepoczeli/ co iest w téy rzeczy piérwizé/ tedy áni onego dowiedziemy/ co iest w tym poślednieyżé OrzQuin C; RejAp [14]; Górndworz Aa3v, D2v, M4, Y6v, Z3 (9); wielki lud piefzy łączno thego dowiedzie iż ij [przekop] zámiece [!] drzewem y ziemią. BielSpr 63v; HistHel B3; BiałKaz Lv; GosłCast 15.

Zwroty: »dowieść sobie [na kim] egzekucyje« (1): Vkazawfzy Królowi Przyięgę w Státucie/ łatwie [...] dowiedziemy łobie ná nim prawdziwéy Exekucyje. OrzQuin Cv.

»[czego] do końca dowieść« (1): Ale tego iednania do końca nie dowiodł BielKron 395v.

»dowieść myśli swej« = osiągnąć to, czego się pragnie (1): Chcéć piérwizé zdrowié wrócić: lecz fluchác potrzebá/ Lub chcefz miłóści téy zbydz/ á tegoby trzebá. Lub téz dowiedzdz myśli fwéy/ oboie przed námi GosłCast 38.

»dowieść sobie prawdy [na kim]« (1): A łtoiac wtey łpráwie vrzędney/ mogę/ w iednołci krzefciánłkiey mięłzkaiać/ dowieść łobie prawdy ná Biskupie. OrzList f3.

»dowieść swego« [szyk zmienny] (5): usque adeo donec perpulit, Ták długo aż fwego dowiodł co chciał. Mącz 94c; Bym iedno fwego dowiodł/ to moje łtáranié. GosłCast 16, 31, 38, 58.

Szeregi: »dowieść a (i) dokonać« (2): boć nieprzełtanie człowiek/ aż thego dowiedzie á dokona [nisi compleverit] co mowił. Leop Ruth 3/18; Górndworz Aa7.

»dowieść abo dostąpić« (1): żeby żaden o to do czegooby go iego chćiwość y poządliwość ciągnęła/ nie kuśił fie/ á by fie téz y kuśił/ żeby nie dowiodł ábo nie dołtąpił. Phil R.

»dowieść ani (i) uczynić« (2): bo tego żaden mocarz ziemłki nigdy dowieść áni vczynić nie mogli. RejPos 29, 183v.

W przeni (6) :

dowieść czego (4): Sumnienie iest łtroż pilny poćciwości/ Swawola ząwždy dowiedzie lekkości. RejZwierc 223. Cf Zwroty.

dowieść do czego (2): poządliwości/ Ktore inądnie dowiodą iuz do káżdey złości. RejWiz 36v; Stáranié ono wiedzie do karániá/ á to dowiedzie do żywotá. SkarŻyw 120.

Zwroty: »guzu dowieść« (2): káżda łwawola wnet guzu dowiedzye. RejWiz 144; Swowolny vmyłł [...] Y zdrowie káži/ y guzu dowiedzye. RejZwierc 220v.

»dowieść swego« (1): Włátry z północnym morzem ná mię łię zmówiły/ [...] Y ná koniec dowiodły fwego KochFr 66.

a. *W funkcji rzeczownika (1) : Bo Bog iest ktory łpráwuie w was y chćieć y dowieść [et velle, et perficere; i chcenie i wykonanie WujNT] wedle dobrego vpodobania. BudNT Philipp 2/13.*

Synonimy: 1. doprowadzić; 2. dokazać, dołóżyć, okazać, podeprzeć, pokazać, poświadczyć, potwierdzić, ukazać, utwierdzić, wywieść, zadać; 3. dokonać, dokończyć, doprawić, dostąpić, pozyskać, skończyć, uczynić.

Formacje pochodne cf WIEŚĆ.

Cf **DOWIEDZENIE, DOWIEDZION**

BZ